

מסורת הש"ס

(א) [לקחת מזה:] (ב) בבור
והצריכו לו להרחיק והבא
המזכיר בבור להרחיק לו לנהל
(ג) ז"ק, א ויקרא אלה
(ד) ויקרא [וזה] אן כאן הסד
המלכ"י המד"י יכול אפי' י
המחר ין בור הסד"י המלכ"י
המלכ"י מלך בור המלכ"י
(ה) דרך. ז"ק, א [וזה] ללכ"י
(ו) בור [ה] ז"ק, א
(ז) בור דקא, ז"ק, א
(ח) יחיד לקמיה
(ט) כסא דאמרתין ז"ק, א
(י) ויפיע חס' גבישין וז"ר
עגלה ארן, א כס' עגלה
(יא) לכו פסא כלל המלכ"י
לפטר קא אחא אלף לפטר
הפטר בלל דקמיה ז"ר
(יב) ער ויגדלו. ז"ק, א

ורה אור השלם

1. קָדַשׁ לִי כָל כְּבוֹד פֶּטֶר
כָּל רְחֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּאֶדָם וּבִבְהֵמָה לִי הוּא:
שְׁמוֹת יֵג ב
2. כָּל הַכְּבוֹד אֲשֶׁר יוֹלֵד
בְּבִקְרָךְ וּבְצִמְצָן הַדּוֹבֵר
תִּקְדֹּשׁ לִי אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲבֹד בְּכֶבֶד שׁוֹדֵךְ וְלֹא
תִתֵּן כְּבוֹד צִמְצָן:
- דְּבָרִים טו יט
3. וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רְחֵם
לִי וְכָל פֶּטֶר שֶׁנֶּה דוֹמָה
אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּהִירִים
שְׁמוֹת יֵג ב

הגהות הב"ח

(ה) במשנה הראשון משום
שאלו פטר נכר וסמי
משום (ג) רש"י
משום עקמו: (ד) וסמי
יולא דופן כטר שאל
ידקן דופן הוי בכור
לילדות ולא לרחמים
אהבא אחריו הניול
אחריו דרך הרחם הוי
בכבור לרחמים ויל
עכנני איל ולד אמר קוס
ר"ה (א) אי כבור ויל
שאלו כבור לילדות
לרחמים: (ד) ר"ה כבור ויל
יין ויל מפור וא שור
או ויל ויל לרחמים
א"ע דלא לילדות עגון
זר שאל:

מוסמ רעז"י

מכלל הצריך לפרט.
ללמוד כלל מן הפרט (חולין
פח:).

הדרין עלך הלוקח עובר
חמורו

רבינו גרשום

ויוצא דופן של צדק יצא כנוג
החוקים ממש אל האדם
שקדוהו ויצא מן הדג
האחרונים בהבנת המה
שנשגמו כחלי יום החרו
הזה: וזבא חתורו
היום הרחוק כגון שחור
ההבדל והיה יום הקדו
מגום שלם: יצא זה מרחם
עליו: שחור (מגומים) שיהיה יעו
משום בירוא צדק
הכור להיות, וזבא חתורו
היום הכור להיות, וזבא חתורו
נקבא אחר שניה כר:
הכור להיות אר. אולי
האחרים היו ככור ואצ
אלה היו לכל מלי ככור.
לחלול מלי צרף למיח
הכור להיות
ולתורכי כר עקב אש
הכור להיות אר.
לחלול אר אחר מה
הכור לא היו ככור: כל ככור
היו לו דמיון לזכר
אז וזר אז נקבא זה וזר
היו מלי לחלול וזכר

הלוקח עובר פרתו פרק שני בכורות

במִתְנִי' יוֹא דוּפִן. ט' צְבוּר שִׁינָא לִדְרָךְ דּוּפִן. (ז) הָבָא אַחֲרֵי צְבוּר
לְזוּכְרִים וְלֹא לְרַחֲמִים וְלֹא לְלִידָה שְׂכַבְר יֵאָא אַחֵר קוּדֵם לִי: שְׁנִינֵם יִרְעוּ
וְנֹ: דְסַפֵּק צְבוּר הֵן דְּמַסְפָּקָא לִר' טְרַפּוֹן צְבוּר לְדַבֵּר אַחַד אִי הוּא צְבוּר
אִי לֹא הוּא צְבוּר: גְּבֹ' מַלְלָא הַרְיִיד לַפְרֵט. שֶׁהַכֵּלל צָרִיךְ שִׁיחָא הַפְרֵט

ועמו: מפרט הצריך לכלל יס שהפרט
הצריך שיהא הכלל עמו: יולד קדש לי
והוא. הך רישא ולא פירושא דכלל
ההצריך לפרט הוא אלף מצינעמא וסיפא:
כלל בצור. כלל אפי' נקבות ת"ל א זכר
אשר יולד בבקר וצבאק הזכר זה
ולא ופרט השנוי במדה ראשון וזה
ששלוש עשרה מדות שהפרט בא למעט
אחת הכלל ממשמעו ולהעמידו על הפרט
האין בכלל אלף מה שבפרט שהרי זה
דיומה לכלל ופרט השנוי אלף מדה
וראשונה מן ההמהה כלל מן הבקר ומן
האין פרט אין בכלל אלף מה שבפרט
הוא. בצור וכן יולד אפי' יתמה נקבה
ופניו דרך רחם דהכי משמע בצור
וכך בצור לזכרים שלא קדמו וזכר אחר
הוא בצור ואע"ג דאינו בצור א ללידה
וללחממים: פ"ל פטור רחם. ה אינטיריך
הוא פרט לפרושי דלא מיקרי בצור עד
היהו בצור לחממים משום דלא הוה
לענין ה בצור משמעוהו כללל. ולא
דמי בכלל ופרט דהאין פרט למעוטי
כללל ולא לפרושי משמעוהו כגון רישא
דברייתא בצור יכול אפי' נקבה ת"ל זכר
היינו כלל ופרט גמור דלא אינטיריך
לפרושי היכי דמי בצור דהא הנקבה
תמור לכל מיני הוה אלף למעוטי דלא
יבא אף הנקבה קדושתו בצורה.
דכוחה בשמיטת חולין (דף פסח) ובסוה
דעפרה קרי ליה כלל הצריך לפרט משום

דמרי גוויי כסוי הוי כגון כפית כלי עליו ועוד יש כסוי דדבר המתפוס
כגון עפר וכיוצא בו לכך נאמר עפר למעוטי כסוי דבר שלם ולא דיינין
ליה כלל ופרט גמור דמשמע נמי שחיקת אצנים והיגר והורניק:
יגוד: דמשמע צבור לכל מילי צעין והיינו פרט הצריך לכלל דזכר
פטר רחס שהוא פרט צריכין לצבור שאילו לא נאמר צבור הייתי אומר
ש"פ שאינו צבור יקדש. ורוב פטרות שצבורה אינן צריכין לכללות
השעמה כגון (ויקרא א') ובקרב מן הטהור לא היו צריכין שיצטב מן הצהמה
(וי' א') וי' א' י' א' אל ערשו תמור [וא שרן] או שה (שמות כ') אינן צריכין
ורכל בהמה אלא שצא להיות מוסף על הפרט. כלל הצריך לפרט שאין
אחמה יכול להצין י' מהו אומר עד שיצוא הפרט לפרשו כגון צבור זכר
יכול אפי' יתה נקבה לפניו דצבור שהוא כלל לא ידענא צבור למאי
אקאמר אי לזכרים אפי' דלא לרחמים כגון האי אי לרחמים ולא לזכרים
כגון זכר שיא' פטר רחס אחר יוצא דופן אי נמי עד דהוי צבור
לרחמים ולולדות: י' שא' לא נסיב לא תלמודא צבור. מצינחא קרי
י' שא' דקמני יול אפי' יתה נקבה לפניו ת' פטר רחס מלדא נסיב
לא תלמודא ת' צבור דמשמע צבור לכל מילי אלא לא משמע ליה
דצבור לכל מילי משמע ולהכי לא נסיב דלא י' מימעט האי מיניה
"כיון דלא יא' זכר לפניו צבור קרינא י' דצבור לזכרים הוא אלא לא ס"ל
לנכור דקרא צבור לדבר אחד הוא י' הוי משמע: י' יול אפי' יא' אחר
יוא' דופן. והוא יא' דרך רחס: וסיפא נסיב לה תלמודא צבור. אלא
לנכור דכפז דקרא לכל מילי משמע דצבור לדבר אחד כגון האי דהוי
לנכור לרחמים י' (ולזכרים) אלא דלא הוי צבור לוולדות לא הוי צבור:
ועולם צבור לדבר אחד לא הוי צבור. כלומר י' יא' דקרא לכל מילי משמע
והוא יא' דלא נסיב תלמודא צבור בירש: י' ק"א י' זכר יול אפי' יא' דרך
רחס י"ל פטר רחס. דהמא לא מצי י' תלמודא נסיב צבור למעוטי
האי דהא צבור לכל דבר הוא דהא לא קדמו אחר בעולם להכי נקט פטר
רחס וממילא י' (נמי) אימעט נמי יתה נקבה לפניו מפטר רחס:
יצינא אחר צבור לדבר אחד הוי צבור. כלומר י' [צבור] דקרא אפי'
לדבר אחד משמע וסיפא דנסיב תלמודא צבור למעוטי יא' אחר יוצא דופן
לא ממשמעות דקרא נפקא דקרא י' משמע צבור לדבר אחד אלא
ממריציוא דקרא: דאי ס"ד כו' צבור דכפז רחמנא. דמשמע שיהא
נכור צמקתא למה לא לנכוז פטר רחס זכר תקדש ולישוק:
דאי

דרך רחם דאכתי הוי בכור לזכרים: ת"ל פטר רחם. דבעינן נמי בכור לרחמים: אי פטר רחם. היינו אלא לרחמים: יכול אפי' יצא אחר יוצא דופן נקבה ת"ל בכור. דהיינו פרט [כלל] ולכל מילי

פרק שני בכורות י"ט.

דָּהָךְ שְׁלֹא בִיבְרָה שְׂבִיחַ טַפַּי. וְהִנֵּי נִמְי' צַפַּ"ק דְּחִמּוּרָה (דף ח:)
מִר זִוְטָרָה אִיקֻנֵּךְ בִּי רַב אֲשֵׁי סִיחִי לְקֻמְיָה שְׂבִרָה אֲמִירָה
לֵיָה לְעֻעֹס מִר דְּמַצְרֵי יֵלֵךְ מִשּׁוֹם דְּבוּרָכָה הוּא וְעֻגְלָה מִיֵּלֵתָה יֵסֵךְ לֵאלֹהִי
הֵימְנו שְׁלֵישׁ לְבָצֵן כְּדִפְרִישׁ" (ט'ד'א'מִרְמִין סִנְהֵדְרָה) (דף ט:). עֲזַדִּי יֵסֵךְ לֵאלֹהִי
עֻגְלָה מִיֵּלֵתָה אֵלֵךְ מִיֵּלֵתָה שְׁכֵן חֲשִׁיבוֹת

כמו ושלישים על כולו (שמות י"ד):
בִּיצֵד קדש י"ב ב"ב בבור. פ"י בקונט'
 שזהו כלל ופרט דכבור כלל
 זכר פרט ואין בכלל אלף מה שצפרט
 והך רישא לאו פירושא דלכל זכר
 לפטר מה אלף מה מצינעמא ופירש דקטני
 אי זכר יכול אפי' יתמה נקבה לפניו ת"ל
 פטר רחם זה לא פטר ר"ח תחלת רחם
 והיינו כלל הצריך לפטר שאין תמה יכול
 להצין מה הכלל אומר עד שיצוה הפרט
 ופירשו לפי שיש לפרש כבור כלמה
 דדקין כבור כלל הולדות או כבור
 לרחמים אע"פ שאינו כבור לוולדות
 כגון שאל דרך רחם אחר יזאל דופן
 או כבור לזכרים אע"פ שיטה נקבה
 לפניו דרך רחם בא הפרט ופירש שאינו
 קרוי כבור אלא"כ הוא כבור לרחמים
 שפטר ופתח את הרחם וכיוצא בזו שנינו
 צ"י כסוי הדם (חולין פ"ח): אלף וכסהו
 צעפר יכול יכסהו צאנן לו יכפה עליו
 הכה ת"ל צעפר אין לו אלף עפר מנין
 לרצות חרסית ונעורת של פשתן כו'
 ת"ל וכסהו ומקשינן ואימא וכסהו כלל
 צעפר פרט כלל ופרט אין בכלל אלף
 מה שצפרט ומשנינן משום דהוה ליה
 כלל הצריך לפטר ואין דנין אותו בכלל
 ופרט לפי שיש לפרש כסוי בשני דרכים
 אחד דכפר הבג כגון אפן או כלי ורחם
 צדכר הדק לכך כותב צעפר ופירש

ובספרו דבר דק הנבנל זו ומספרו הכתוב מדבר ע"כ לשון הקונטרס והשגת פירושו יתכן לפי דברי רבינו דבסמך דלמר צבור לדבר אחד והיו צבור אל במספרה דשעממין אמרי דמחויבותא חכמי דלמר צבור אל לאפטר צבור אחד לא היו צבור ואלא ים ^{ים} כלל צריך לפרט לכל דבר דאי לא אפטר צבור אחד ^{ים} לא צד אחד ומיהו ים לפרט ללביי דאי לאו פטר צבור אמינא דאפי' יואל דופן אחד צבור כיון דהו צבור לוולדות ואע"ג דכלל לא הו צבור לרחמיס ור"י מפרש ^{ים} ללביי צבור רחס תריוויס וכלל תריוויס פטר ותריוויס צריכי להדיי ובכל אחד רחס מואל כלל הארץ לפרט ופטר צריך לכלל שכל אחד קותם דבר אחד ומפרש דבר אחד אחד דצבור משמע אפי' יואל דופן ופטר רחס ממעיט ליה ופטר רחס משמע אפי' יואל אחד דופן וצבור ממעיט ליה ור"ם מפרש דבין מהאבא וצין בחולין (סג) הו כלל ופטר גמור ^{ים} דבעלמא דצבור משמע בין הכי וצין הכי ותיא פטרט למעוטי ומוספרו משמע בין כסוי כלי צין כסוי עפר מה שרלה ופטרט למעוטי עפר דוקא ומה שנתלמוד חשבו צין כלל הארץ לפרט לאו אכפייט הכלי דההיא ביימא קאי אלא אדרשא דביימא דכתיבא דפטרט ובהך שעממין ^{ים} לפרושי פטר הארץ לכלל קא דתניא דקדמי כסיפא אי פטר רחס יכול אפי' יואל אחד יואל דופן ת"ל צבור דפי' צונטרס ואע"ג דקדמי כלל הארץ לפרט ופטר הארץ לכלל כינר דמשמע דלחא נמי לפרושי כלל הארץ דפטר עיקר מילתא לא נקטינא אלא משום פטר הארץ לכלל: **ר"ש** א קנסיב ליה תלמודא בבור אלא בבור דרבר אחד הו בבור. משמע לכיון דצבור לדבר אחד הו צבור הו מחייבין אפי' יתה נקבה לפניו אי לאו פטר רחס ומיהו דריי טרפון דמספקא ליה היה לו לחייב ^{ים} מספק כמו יואל דופן אחריי דלא מועט יואל דופן מפטר רחס ור"ל דהי דלא מועט ומוספר יואל דופן מפטר רחס משום דהו ^{ים} בכלל וולות) בין לזכייס לכל נקבות לכל הפחות אחא למעוטי היבא דיתא נקבה לפניו דאי לאו הכי פטר רחס דקדמי רחמנא למה ל:

הדרזן עלד הלוקח עובר פרתו

לעולם בכור לדבר אחד. דמחוסר לדבר אחד בלבד הוי בכור כדדייקינן מעיקרא ברישא: וסיפא. דמ' תרין הכי והכי קאמר אי ס"ד יצא אחד יוצא דופן זכר קדוש בכור דכתיב ור'

(א) אולי צ"ל ושפיר י"ל

עין משפט
גר מצוה

זו א מ"י פ"ב מהלכות
זכורות ה' ד [ופי"א]
מהלכות זכורים ה' טז]
טוש"ע י"ד סימן שמו סעיף
:ב

שיטה מקובצת

אָן לדרב ער ברוט' (ק' 17)
 ע' אָן אלמא דערב
 לרעב: אָן ניצא דער פּוֹל;
 אָן דופּן דערב לויכערס
 ווילדע דערב בורר דער
 וובא אחריו ודל שילדע
 אחריו דרברע דער
 דערב בורר לררח
 ויכערס ווילדע וובא
 ויכערס ודל נמח: אָן חיל
 ווכר אש: אָן דערס ניא
 ספּירעס יאָן חיל פטר דער
 ווה אל פטר אל הררס
 בחתלה כערס ככתוב חתס
 ער העבלל בר וובמסכו
 הכתוב מורב אן פטר דער
 וכר אלד נאמר דערב פּרשעס
 חיל מילי כ' ככתוב
 פּרשעס ער הרות מוטף ער
 כערס כיל אפי' נאזר
 [תי מוכרבוט אפערס חיל
 נמח]: אָן ירענין
 משערת: אָן הבמה וכן
 יאָן חלרין מה הכלל
 יאָן ער שבא הפּרס:
 אָן דלא משיטא אפערס
 יקנא ער דא דערב:
 אָן יחב חיל נמח: אָן כיל
 לויכערס נמח: אָן כיל
 כבור: אָן טעב טיב
 חילדא: אָן חבט נמח
 אָן כילורב כבור:
 דקא: אָן קרא נמח משע:
 אָן נמ אמר' בפ' ק' אש
 יאיוו לקמח: אָן חבט
 מ' טעב ליש: אָן חילתא ס'
 כילורב מברב מ' (חילתא)
 בוכרד ענלא (חילתא)
 [חילתא]: לאו אָן עבר חר
 חר חר חר חר ליש:
 אָן ווה אל פטר חילתא
 חרס: אָן חר חלל
 חרל פטר חלל לדר ס'
 דלדבריו חר אפערס: אָן
 טעב חר: אָן פּרשעס לראבי
 כבור: אָן חושב טעב
 אָן וברך שפּעחן ס'
 וברייטא דשעתי לפרוש:
 אָן חלייב נמ ניצא חר
 פּרשעס: אָן חר כבור
 חילדא: אָן

רבינו גרשום (המשד)

בענין בכור האל אל הקדוש
נביא ליהד: רישא אל הקדוש
כסב חל בכור. חל מילי
הדינא ורישא אל הקדוש
חל פטר דחם כלומר בכור
אמר ת"ל בכור משמע
שדבריו ליה אציק ורישא
אחו זרעון זרעו ורישא
הכור האלו היה בכור
לחםסו ולחב אלא הכור
לחבר אחד היה בכור: ואצ"ל
לתקין לחייהו היה בכור חל
מחוסס אחא קרי חל בכור
בכור: אחא: פטר
דכור. דינו סיפא אל פטר
חם אלא לכלל מילי בעי
קושיא ורישא חל: ורישא
לעולם. ורישא גריה חל
אל זכר כול אפילו צא דר
פטר דחם עצמו הכור חל
פטר דחם וזה הבין פטר
ר.חם. ועשיביו חל דלא
יניח. אלא אפילו נקבה
לפניו דר חם חל פטר
דחם דייקין מניה אלא
יצא חל לפניו דר דר
דאפילו חל בכור אלא
פטר חם כול אפילו צא דר
דפטר דלכא למידע מניה אלא
יצא חל לפניו דר דר
דלא אפילו נקבה לר
(פ) חל דבכור לל מילי
אין מילי מפיא: ריבוא רחל

מע לך דלכל מילי בעי בכור
נא לי: